КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Механіко-математичний факультет
Кафедра алгебри і комп'ютерної математики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана/директора
з навчальної роботи
_____ Харитонов О.М.
«__» _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Математичні основи захисту інформації

(повна назва навчальної дисципліни)

для студентів

галузь знань 11 математика та статистика
(шифр і назва)

спеціальність 111 математика
(шифр і назва спеціальності)

освітній рівень магістр
(молодший бакалавр, бакалавр, магістр)

освітня програма математика
(назва освітньої програми)

вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2020/2021
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: доцент Є. А. Кочубінська, проф. Жук Я.О.

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. _____ (Харитонов) «31» серпня 2021 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «___» _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробник Кочубінська Є.А., к.ф.-м. н., доцент кафедри алгебри та математичної логіки

Робоча програма дисципліни «Математичні основи захисту інформації»
затверджена на засіданні кафедри алгебри і комп'ютерної математики

ЗАТВЕРДЖЕНО
Завідувач кафедри _____

_____ (Петравчук А.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
Протокол № 1 від « 11 » серпня 2020 року

Схвалено науково-методичною комісією механіко-математичного факультету

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2020 року

Голова науково-методичної комісії _____ (проф. Олійник А.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
« 31 » серпня 2020 року

1. Мета дисципліни – ознайомлення та оволодіння базовими засадами сучасних методів захисту інформації. Завданням дисципліни є підготовка студентів до самостійного вивчення відповідної науково-технічної літератури та використання набутих знань та навичок у практичній роботі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни

1. *Знати* основні поняття, факти і теореми лінійної алгебри, алгебри і теорії чисел, дискретноъ математика, математичного аналізу.

2. *Вміти* активно використовувати та творчо застосовувати зазначені вище знання в процесі опрацювання матеріалу курсу «Математичні основи захисту інформації».

3. *Володіти елементарними навичками* роботи з групами, скінченними полями, ідеалами, фактор-кільцями, вміти проводити обчислення в скінченних полях.

3. Анотація навчальної дисципліни. В курсі «Математичні основи захисту інформації» висвітлюються базові відомості, поняття, факти сучасних математичних методів захисту інформації. Зокрема, розглядаються: основні задачі сучасної криптографії, поняття складності алгоритму, поняття симетричних та асиметричних криптосистем, задачі факторизації криптосистема RSA, задача дискретного логарифмування та криптосистеми, що на ній базуються, протоколи обміну ключами, поняття цифрового підпису та його різновидів, базові засади криптографії з використанням ідентифікаційних даних, ідея квантових обчислень, швидкі квантові алгоритми базові положення некомутативної криптографії, базові положення гомоморфного шифрування, сучасні симетричні криптосистеми DES та AES.

4. Завдання (навчальні цілі). Досягнення основних *загальних компетентностей*, зокрема, здатностей: 1) Здатність учитися, здобувати нові знання, уміння, у тому числі в галузях, відмінних від математики (ЗК–1); 2) Здатність використовувати у професійній діяльності знання з галузей математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук (ЗК-2); 3) вирішувати проблеми у професійній діяльності на основі абстрактного мислення, аналізу, синтезу та прогнозу (ЗК-3); 4) Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел, необхідної длярозв'язування наукових і професійних завдань (ЗК-4; 5) Здатність генерувати нові ідеї (ЗК-5); Здатність спілкуватися державною мовою і усно, і письмово (ЗК-8); 9) Здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК-9);
10) Здатність грамотно будувати комунікацію, виходячи з мети і ситуації спілкування (ЗК-10); 11) Здатність критично оцінювати та переосмислювати власний і чужий досвід, аналізувати свою професійну й соціальну діяльність (ЗК-11);. Досягнення основних *спеціальних компетентностей*: Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері математики та її практичних застосувань (ФК-1); 11) Спроможність розуміти проблеми та виділяти їхні суттєві риси (ФК-4); 12) Спроможність розробляти математичну модель ситуації з реального світу та переносити математичні знання у нематематичні контексти (ФК-5); 13)Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців (ФК-6); 14) Здатність до розвитку нових та удосконалення існуючих математичних методів аналізу, моделювання, прогнозування, розв'язування нових проблем у нових галузях знань (ФК-8).

5. Результат навчання за дисципліною. **Табл.1**

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання за необхідності**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.	**Студент повинен знати:**	лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота	Письмові модульні контрольні роботи, оцінювання роботи під час лекцій, оцінювання виконання завдань для самостійної роботи, опитування під час практичних занять, іспит	До 50%
1.1	Знати основні задачі сучасної криптографії. Знати означення хеш-функції. Знати означення цифрового підпису та його різновидів.			5%
1.2	Знати формулювання задачі факторизації та основні методи її розв'язання. Знайти загальну схему криптосистеми RSA та цифрового підпису на основі RSA.			10%
1.3	Знати формулювання задачі дискретного формулювання та основні методи її розв'язання, знати формулювання задачі Діффі-Хелмана. Знати загальні схеми шифрування та обчислення цифрового підпису у скінченній циклічній групи. Знати загальну схему алгоритму шифрування Ель Гамаля, алгоритму Діффі-Хелмана вироблення спільного таємного ключа.			10%
1.4	Знати означення білінійного парного відображення. Знати формулювання білінійної задачі Діффі-Хелмана. Знати приклади застосувань. Знати базові ідеї шифрування з використанням ідентицікаційних даних. Знати поняття короткого цифрового підпису.			10%
1.5	Знати опис алгоритму Шора знаходження дискретного логарифма. Знати формулювання задачі пошуку спряженого елемента.			10%
1.6	Знати означення гомоморфної			5%

	криптосистеми. Знати приклади застосувань.			
2.	**Студент повинен уміти:**	лекційні заняття, самостійна робота, практичні заняття	Письмові модульні контрольні роботи, оцінювання роботи під час лекцій, оцінювання виконання індивідуальних завдань, іспит	До 35%
2.1	Вміти застосовувати методи Ферма, Полларда до задач факторизації.			10%
2.2	Вміти застосовувати криптографічні примітиви RSA: зашифрування та розшифрування повідомлень, обчислення та перевірка цифрового підпису.			10%
2.3	Вміти обчислювати дискретний логарифм за допомогою методів Шенкса та Полларда.			10%
2.4	Вміти обчислювати спільний таємний ключ за допомогою алгоритму Діффі-Хеллмана в різних скінченних циклічних групах.			5%
3.	**Комунікація**	лекційні заняття, самостійна робота	*Активна робота на лекційних заняттях, іспит*	до 5%
3.1	Здатність грамотно будувати комунікацію, виходячи з мети і ситуації спілкування			
4.	**автономність та відповідальність**	лекційні заняття, самостійна робота	Письмові модульні контрольні роботи, оцінювання роботи під час лекцій, оцінювання виконання завдань для самостійної роботи	до 10%
4.1	продемонструвати розуміння особистої/персональної відповідальності за професійні та/або управлінські рішення, які базуються на використанні математичних методів			5%
4.2	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу із відповідних досліджень, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації			5%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни з програмними результатами

Табл.2

Результати навчання (код) / Програмні результати навчання	**1.1**	**1.2**	**1.3**	**1.4**	**1.5**	**1.6**	**2.1**	**2.2**	**2.3**	**2.4**	**3.1**	**4.1**	**4.2**

Знання													
Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук у сфері математики (ПРН-З-1)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Відтворювати знання фундаментальних розділів математики в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань і використання математичних методів у обраній професії (ПРН-З-2)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Володіти основами математичних дисциплін і теорій, зокрема які вивчають моделі природничих і соціальних процесів (ПРН-З-3);	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+
Володіти математичними методами аналізу, прогнозування та оцінки параметрів моделей, математичними способами інтерпретації числових даних та принципами функціонування природничих процесів (ПРН-З-4).	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+
Уміння													
Уміти використовувати фундаментальні математичні закономірності у професійній діяльності (ПРН-У-1)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Читати і розуміти фундаментальні розділи математичної літератури та демонструвати майстерність їх відтворення в аргументованій усній та/або письмовій доповіді (ПРН-У-2);	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+
Доносити професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу (ПРН-У-3);	+						+				+	+	+
Бути наполегливим у досягненні мети під час вирішення математичної проблеми (ПРН-У-8);	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Усно й письмово спілкуватися рідною та іноземною мовами в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності із професійних питань; читати спеціальну літературу; знаходити, аналізувати та використовувати інформацію з різних довідкових джерел (ПРН-У-10);	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Використовувати раціональні способи пошуку та використання науково-технічної інформації, включаючи засоби електронних інформаційних мереж; застосовувати інформаційні ресурси, у тому числі електронні, для пошуку від-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+

повідних математичних моделей (ПРН-У-11);													

1. Активна робота на лекційних заняттях: РН1.1 – РН1.6, РН 2.1-РН2.3, РН 3.1, РН 4.1-4.2 – 10 балів/6 балів;

2. Виконання завдань, винесених на самостійну роботу: РН1.1 – РН1.6, РН2.1, РН2.2, РН 2.3, РН4.1, РН4.2 – 10 балів/6 балів;

3. Контрольна робота 1: РН1.1-РН1.3, РН2.1 – 15 балів/9 балів;

4. Контрольна робота 2: РН1.4-РН1.6, РН2.2, РН2.3 – 15 балів/9 балів;

5. Розв'язання задач на практичних заняттях: РН1.1 – РН1.6, РН 2.1-РН2.3 – 10 балів/5 балів;

Разом має бути 60/35

- підсумкове оцінювання: іспит.

- *максимальна кількість балів, які можуть бути отримані:* 40 балів;
- *результати навчання, які будуть оцінюватись:* РН1.1 – РН1.6, РН 2.1-РН2.3, РН 3.1

форма проведення і види завдань: письмова робота.

7. Схема формування оцінки

7.1 Форми оцінювання студентів:

рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання письмових контрольних робіт, виконання самостійної роботи і за результатами аудиторної роботи. Вклад результатів навчання у підсумкову оцінку, за умови їх опанування на належному рівні і успішної завдань самостійної роботи наступний:

- результати навчання 1.1 – 1.6 [**знання**] до 50 %;
- результат навчання 2.1 – 2.4 [**вміння**] – до 35%;
- результат навчання 3.1 [**комунікація**] – до 5%;
- результат навчання 4.1 [**автономність та відповідальність**] – до 10%.

- **семестрове оцінювання**: контроль здійснюється за таким принципом. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-3, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) входять теми 4,5. Протягом семестру після завершення відповідних тем, проводиться письмова модульна контрольна робота. Для визначення рівня досягнення результатів навчання завдання для модульної контрольної роботи перевіряють уміння оперувати набутими знаннями і вміннями, застосовувати їх для розв'язування конкретних математичних задач. Також під час семестру оцінюється самостійна робота студентів та робота в аудиторії.
- **підсумкове оцінювання (у формі іспиту):** форма іспиту – письмова. Екзаменаційний білет іспиту складається із 8 завдань, 1-4 з яких є теоретичними, 5-8 – задачі. Завдання 1-4 оцінюються в 4 бали кожне, питання 5-8 оцінюються в 6 балів кожне. Всього за іспит можна отримати від 0 до 40 балів. Умовою досягнення позитивної оцінки за дисципліну є отримання не менш ніж 60 балів, при цьому оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів.

7.2. Організація оцінювання:

Критично-розрахунковий мінімум балів за навчання становить **20** балів, рекомендований мінімум, розрахований з урахуванням специфіки дисципліни становить **35** балів. Студенти, які протягом навчання набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум **35** балів для підвищення балів отримують можливість написати додаткову контрольну роботу та доскласти домашні завдання. Студенти, які набрали впродовж навчання та за рахунок додаткових етапів оцінювання сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – **20** балів, до складання іспиту не допускаються.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі форм контролю здійснюються у відповідності до „Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка” (2018), http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Organization-of-the-educational-process.pdf.

Орієнтований графік оцінювання:

	Орієнтовний період для здійснення відповідної форма оцінювання
Модульна контрольна робота 1	Листопад
Активність студента на заняттях і виконання ним самостійної роботи	Жовтень- листопад
Добір балів/додаткова контрольна робота/доскладання домашніх завдань	Грудень
Іспит	друга половина грудня

7.2 Шкала відповідності оцінок

Відмінно/ Excellent	90 – 100
Добре/ Good	75 – 89
Задовільно/ Satisfactory	60 – 74
Не задовільно/ Fail	0 – 59
Зараховано/ Passed	60 – 100
Не зараховано/ Fail	0 – 34

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та самостійної роботи

1семестр

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	практичні	самост. робота	Консультації
Змістовий модуль 1 **Базові поняття криптографії**					
1	Проблеми захисту інформації. Основні поняття	4	2	16	
2	Обчислювально складні задачі та криптографія	6	6	16	2
3	Криптографічні протоколи та механізми	2	2	16	
Модульна контрольна робота 1					
Змістовий модуль 2 **Сучасні задачі криптографії**					
4	Використання білінійних парних відображень в криптографії	4	2	16	
5	Комбінаторно-алгебраїчні криптосистеми	6	2	16	2
Модульна контрольна робота 2					
	ВСЬОГО	**22**	14	80	4

Загальний обсяг **120** *год.,* в тому числі:
Лекції **– 22** *год.*

Практичні – **14** *год.*
Самостійна робота – **80** *год.*
Консультації – **4** *год.*

9. Рекомендовані джерела

Основна (*Базова):*

1. Алферов А.П., Зубов А.Ю., Кузьмин А.С., Черемушкин А.В. Основы криптографии. М., «Гелиос АРВ», 2001.
2. Вербіцький О. В. Вступ до криптології / О. В. Вербіцький. – Львів : ВНТЛ, 1998
3. Коблиц Н. Курс теории чисел и криптографии. М., Научное издательство ТВП, 2001.
4. Koblitz N. Algebraic aspects of cryptography. Algorithms and Computation in Mathematics. 3. Berlin: Springer. ix, 2016 p.
5. Hoffstein J., Pipher J., Silverman J. An introduction to mathematical cryptography.Springer, 2008.

Додаткова:

1. Лидл Р., Нидеррайтер Г. Конечные поля. В 2-х тт. – М.: Мир, 1988.
2. Китаев А., Шень А., Вялый М. Классические и квантовые вычисления. М., «Мир», 1999.
3. Luther M. Introduction to identity-based encryption. Artech House Information Security and Privacy Series. London: Artech House.
4. Menezes, Alfred J.; van Oorschot, Paul C.; Vanstone, Scott A. Handbook of applied cryptography.) CRC Press Series on Discrete Mathematics and its Applications. Boca Raton, FL: CRC Press. xxviii, 780 p.